

Temat opracowania: **UZNANIE OJCOSTWA**

Autor opracowania: **aplikant adwokacki Paulina Ruzik**

Uznanie ojcostwa¹ dziecka poprzez dobrowolne oświadczenie mężczyzny jest jednym z trzech sposobów ustalenia ojcostwa przewidzianych w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym². Z racji swej dobrowolności oraz spadającej liczby zawieranych związków małżeńskich, odgrywa on coraz bardziej znaczącą rolę społeczną.

Kiedy można ustalić ojcostwo za pomocą uznania?

Mężczyzna może uznać swoje ojcostwo, gdy wobec dziecka nie zachodzi domniemanie jego pochodzenia z małżeństwa (przykładowo, gdy matka dziecka jest osobą niezamężną) lub gdy ojcostwo męża matki zostało zaprzeczone. Nie można jednak dokonać uznania ojcostwa dziecka, względem którego tyczy się sądowe postępowanie o ustalenie ojcostwa.

W jakim czasie można uznać ojcostwo?

Uznanie ojcostwa może nastąpić od chwili poczęcia dziecka, czyli jeszcze przed urodzeniem, aż do czasu osiągnięcia przez nie pełnoletności.

W przypadku, gdy uznanie odnosi się do dziecka poczętego, a nienarodzonego, uznaje się, że jest to czynność prawna dokonana pod warunkiem, że dziecko urodzi się żywe. Warto jednak zaznaczyć, że nawet w przypadku urodzenia się dziecka martwego uznanie odnosi pewne ograniczone skutki prawne. Przykładowo matka dziecka nabywa prawo do żądania od mężczyzny, który dokonał takiego uznania, do pokrycia wydatków związanych z ciążą i porodem oraz kosztów trzymiesięcznego utrzymania matki w okresie porodu w rozmiarze odpowiadającym okolicznościom (art. 141 k.r.o.). Co więcej, w akcie urodzenia, które sporządza się dla takiego dziecka (z zaznaczeniem, że urodziło się martwe) w rubryce dotyczącej rodziców wpisuje się dane mężczyzny, który dokonał uznania³.

Jeżeli dziecko, które zostało uznane przed narodzinami, urodziło się po zawarciu przez matkę małżeństwa z innym mężczyzną niż ten, który uznał ojcostwo, nie stosuje się przepisu o domniemaniu ojcostwa męża matki.

Można także uznać ojcostwo dziecka, które zmarło. W takiej sytuacji powinno to nastąpić w terminie 6 miesięcy od dnia, w którym mężczyzna składający oświadczenie o uznaniu, dowiedział się o śmierci dziecka, nie później jednak, niż do dnia, w którym dziecko osiągnęłoby pełnoletność.

¹ Ustawą z dnia 6 listopada 2008 r. o zmianie ustawy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw, która weszła w życie 13 czerwca 2009 r., ustawodawca wprowadził istotną zmianę w przepisach dotyczących sposobów ustalenia ojcostwa. Zastąpiono uznanie dziecka przez mężczyznę – **uznaniem ojcostwa**, co jest wyrazem przyjętej w projekcie ustawy zasady, że ojcostwo opiera się na rzeczywistym biologicznym pokrewieństwie. Zatem zgodnie z obecnie obowiązującymi przepisami mężczyzna będący ojcem dziecka (biologicznym) ten fakt potwierdza, a więc uznaje swoje ojcostwo, a nie jak dotychczas uznaje dziecko „za swoje”. Ta koncepcja przejawia się także w tym, że ustawodawca odstąpił od dotychczas obowiązującej konstrukcji, zgodnie z którą uznanie dziecka było traktowane jak oświadczenie woli. Obecnie uznanie ojcostwa jest aktem wiedzy obojga rodziców: mężczyzna oświadcza przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego, że jest ojcem dziecka, a matka dziecka to potwierdza. (za: A. Golec-Grzymek, *Uwagi do nowelizacji Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego z 6.11.2008 r.*, MOP nr 19, 2009.)

² Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U.1964.9.59 ze zm.)

³ H. Dolecki (red.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa 2010.

Kto może złożyć oświadczenie o uznaniu?

Uznać ojcostwo dziecko może mężczyzna, od którego pochodzi dziecko, bez względu na swój stan cywilny (kawaler, wdowiec, rozwiedziony, żonaty), który ukończył 16 rok życia i wobec którego nie istnieją podstawy do jego całkowitego ubezwłasnowolnienia. Mężczyzna nieposiadający pełnej zdolności do czynności prawnych, może złożyć oświadczenie o uznaniu ojcostwa tylko przed sądem opiekuńczym i za zgodą swojego przedstawiciela ustawowego. Czynność ta musi jednak być wykonana osobiście. Niedopuszczalne jest uznanie dziecka przez oświadczenie złożone przez przedstawiciela ustawowego lub pełnomocnika.

Zgoda matki dziecka

Do prawidłowego uznania dziecka konieczna jest zgoda matki dziecka. Powinna być ona wyrażona jednocześnie z oświadczeniem mężczyzny albo nie później niż w terminie trzech miesięcy od dnia złożenia tego oświadczenia. Matka dziecka, która nie ma pełnej zdolności do czynności prawnych zgodę na uznanie ojcostwa musi wyrazić przed sądem opiekuńczym⁴.

Jeżeli matka nie żyje, została pozbawiona władzy rodzicielskiej lub gdy porozumienie z nią napotyka trudne do przezwyciężenia przeszkody, zgodę powinien wyrazić opiekun dziecka za zgodą sądu opiekuńczego.

Organy właściwe

Zgodnie z art. 73 k.r.o. oświadczenie o uznaniu ojcostwa dziecka należy złożyć przed:

- kierownikiem stanu cywilnego,
- sądem opiekuńczym, gdy mężczyzna chcący dokonać uznania nie ma pełnej zdolności do czynności prawnych,,
- polskim konsulem lub osobą wyznaczoną do wykonywania funkcji konsula, jeżeli co najmniej jedno z rodziców dziecka jest obywatelem polskim.

W razie zaistnienia okoliczności zagrażających bezpośrednio życiu matki lub ojca dziecka oświadczenie o uznaniu dziecka może zostać złożone do protokołu przed notariuszem lub wobec wójta (burmistrza, prezydenta miasta), starosty, marszałka województwa, sekretarza powiatu albo gminy (art. 74 k.r.o.).

Oświadczenie o uznaniu dziecka powinno być złożone w urzędzie stanu cywilnego miejsca urodzenia dziecka, w którym się je rejestruje, a w przypadku dziecka nieurodzonego, w urzędzie właściwym dla miejsca zamieszkania matki. Warto jednak pamiętać, że takie oświadczenie może być złożone w każdym urzędzie stanu cywilnego.

Oświadczenie o uznaniu ojcostwa

Oświadczenie o uznaniu ojcostwa dziecka powinno mieć formę protokołu, w którym zawarte są następujące informacje:

- dane ojca,
- dane dziecka,
- płeć dziecka,
- data i miejsce urodzenia dziecka,
- numer aktu urodzenia,
- dane matki.

Organ, przed którym następuje złożenie oświadczenia, nie bada czy jest ono zgodne z rzeczywistym stanem rzeczy. Jeżeli jednak poweźmie wątpliwość co do pochodzenia dziecka lub jeżeli uznanie jest niedopuszczalne, może odmówić przyjęcia oświadczenia.

⁴ K. Pietrzykowski, *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa 2012.